

# FIRAT'IN DOĞUSUNDAKİ ARAP KABİLELERİ VE BÖLGEDEKİ REKABET

“

Fırat'ın doğusunda çıkarılan uluslararası güçlerin buradaki aşiretlerin sadakatini kazanmaya yönelik faaliyetleri, aşiretler içerisinde yeni liderlerin ortaya çıkması gibi bazı problemlere neden olmuştur.

”

**Dr. Samir Alabdullah**

*Uzman, ORSAM*

Suriye'de 2011'den sonra meydana gelen olaylar, özellikle Arap aşiretlerinin yoğunlukta olduğu Fırat'ın doğusunda kimliklerin, etnik ve aşirete dayalı aidiyetlerin yeniden şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Aşiretler, kendi içlerinde bölünmeler yaşamışlardır. IŞİD'in ortadan kaldırılmasının ardından terör örgütü YPG, kendisinin bölgedeki tüm unsurları temsil ettiğini dünyaya göstermek adına bazı aşiret temsilcilerini oluşturduğu siyasi yapılanmalara entegre etmeye çalışmıştır.

Fırat'ın doğusunda çıkarılan uluslararası güçlerin buradaki aşiretlerin sadakatini kazanmaya yö-

nelik faaliyetleri, aşiretler içerisinde yeni liderlerin ortaya çıkması gibi bazı problemlere neden olmuştur. Bu minvalde bu yazıda Suriye'deki aşiretleri kendi tarafına çekmeye çalışan en önemli güçler ele alınacaktır.

## Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), bölgedeki Arap oluşumlarına yönetim ile ilgili birtakım yetkilerin verilmesi halinde Fırat'ın doğusunda istikrarın nispeten sağlanabileceği görüşündedir. Ancak terör örgütü PYD-YPG'nin siyasi uzantısı SDG, bu fikri reddetmekte ve ABD'lilere Arapların kendi oluşumlarına hâlihazırda destek verdiğini dile getirmektedir.

ABD, özellikle Irak'ı işgalinin ardından Arap aşiretleri ile başa çıkma konusunda bir hayli tecrübe kazanmıştır. Söz konusu aşiretleri halihazırda Rusya ve İran ile olan savaşında da kullanmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda özellikle Deyrizor bölgesindeki aşiretlerle güçlü ilişkiler inşa etmektedir. ABD, bu bölgeden çekilmeyeceğini duyurmuştur. Dolayısıyla Washington, aşiret mensuplarını bölgedeki petrol kuyularının muhafızları olarak değerlendirmeyi planlamaktadır.

## Suudi Arabistan

Suudi Arabistan, Ağustos 2018 tarihinde yaptığı açıklamada IŞİD'den temizlenen bölgelerin yeniden inşa edilmesi için 100 milyon dolarlık bir bütçe ayırdığını belirtmiştir. Suudi Arabistan Dışişleri Bakanlığı'ndan Arap Körfez İşleri Sorumlusu Sâmîr es-Sebhân, geçtiğimiz yıl Fırat'ın doğusuna birkaç ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyaretlerinde Arap aşiretlerinin ileri gelenleri ve oradaki sivil toplum temsilcileri ile görüşmeler yapmıştır. Kendisine ABD'li ve Birleşik Arap Emirlikli (BAE) yetkililerden oluşan bir heyet eşlik etmiştir. İran nüfuzuna karşı koymak, emniyet ve istikrarı korumak, Deyrizor'daki Arap oluşumlara maddi ve siyasi destek sağlamak, aşiret



üyelerinden oluşan kuvvetlere yardım etmek ve bu bağlamda YPG/SDG içindeki Kürt bileşeniyle bir denge kurmak es-Sebhân'ın ziyaretlerinin amaçlarını oluşturmaktadır.

Bu ziyaretin ABD'li yetkililerle beraber gerçekleştirilmiş olması Suudi Arabistan'ın girişimlerinin ABD ile koordineli şekilde götürüldüğü göstermektedir. ABD, Suudi Arabistan'ın hem finansal gücünden hem de Arap aşiretler üzerindeki nüfuzundan faydalanmak istemektedir. Suudi Arabistan'ın 2019'un ortasında Arap aşiretleri ve SDG arasında yaşanan anlaşmazlığın ardından taraflar arasındaki tansiyonu düşürmeye çalışmış; SDG'den Arap bölgelerinde askerî konseyler oluşturmasını talep etmiştir. Sonuç itibarıyla, konseyler istedikleri fonksiyona ulaşamamış olup halen YPG/SDG otoritesine

bağlı olarak varlığını devam ettirmektedir.

“

**Suudi Arabistan'ın Fırat'ın doğusu ile ilgili siyasi tutumu ABD ile benzerlik göstermektedir. Suudi Arabistan, bölgedeki İran nüfuzunu kırmayı hedeflemekte; özellikle Barış Pınarı Harekatı'nın ardından Türkiye'nin bölgede üstleneceği herhangi bir role karşı Arap aşiretlerini ve bölge sakinlerini kışkırtmaya çalışmaktadır.**

”

Suudi Arabistan, Fırat'ın doğusundaki aşiretler üzerinde tarihsel ve toplumsal bağları ve sağladığı mali destek dolayısıyla güçlü bir nüfuza sahiptir. Suudi Arabistan'ın Fırat'ın doğusu ile ilgili siyasi tutumu ABD ile benzerlik göstermektedir. Suudi Arabistan, bölgedeki İran nüfuzunu kırmayı hedeflemekte; özellikle Barış Pınarı Harekatı'nın ardından Türkiye'nin bölgede üstleneceği

herhangi bir role karşı Arap aşiretlerini ve bölge sakinlerini kışkırtmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte YPG/SDG ile aşiretler arasında bir denge oluşturmayı da istemektedir. ABD, bölgede Suudi Arabistan desteğini kazanmak için Türkiye ile Suudi Arabistan arasında yaşanan anlaşmazlıklardan yararlanmaktadır.

Tahran'ın Suriye ve Irak'ı birbirine bağlayan karayolunu açmasının ardından Suudi Arabistan Fırat'ın doğusunda İran'ın askerî nüfuzunun artacağını anlamıştır. Dolayısıyla Suudi Arabistan, İran nüfuzuna karşı mücadele edebilmesi için ABD'yi bölgede kalmaya ikna etmeye çalışmaktadır. Suriye'de aşiretleri temsil eden bir konsey oluşturulması hususunda Türkiye'nin sunduğu destek Suudi Arabistan'ı rahatsız etmiş ve Suudi Arabistan ülkedeki Arap aşiretlere Türkiye ve Katar ile ilişki kurmalarını karşılığında destek verceklerini belirtmiştir. Diğer bir ifade ile Suudi Arabistan sadece İran'ın bölgedeki aşiretler üzerinde artan etkisinden değil, Türkiye'nin de girişimlerinden endişelenmektedir.



Sonuç olarak son dönemde Suudi Arabistan'ın Suriye'de aşiret temelli gelişmelerdeki rolü artmakta ve bu rol aşiret liderleri tarafından belli bir düzeyde karşılık bulmaktadır. Suudi Arabistan merkezli bu girişimler, Türkiye'nin aleyhine gerçekleştirilmekte ve dahası Suudi Arabistan ve BAE tarafından SDG/YPG'ye destek sunulmaktadır.

“

Aşiretlerin YPG/SDG'ye karşı protesto eylemlerinde bulunmalarının arka planında terör örgütü PKK kadrolarının Suriye üzerindeki nüfuzu, Arapların yerel konseylerde ikinci plana itilmeleri, aşiretlerin haklarının ihlâl edilmesi, YPG/SDG saflarında gençlere zorunlu hizmet verdirilmesi, YPG/SDG'nin kendisine karşı gelen herkesi IŞİD'e üye olma bahanesi ile tutuklaması gibi faktörler yer almaktadır.

”

## Suriye Demokratik Güçleri

YPG'nin Arap unsurları da dahil ederek oluşturduğu çatı yapılanma SDG, Arap aşiret liderleri ile birçok kez bir araya gelmiş ve kendi otoritesini yasallaştırmak için onlara siyasi anlamda etkili olmayan bazı sembolik roller vermiştir. Ancak YPG/SDG aleyhine protesto gösterileri düzenleyen aşiretlerin durumu göz önüne alındığında, bu roller aşiretler bağlamında YPG/SDG'nin elini zayıflatmaktadır. Aşiretlerin YPG/SDG'ye karşı protesto eylemlerinde bulunmalarının



arka planında terör örgütü PKK kadrolarının Suriye üzerindeki nüfuzu, Arapların yerel konseylerde ikinci plana itilmeleri, aşiretlerin haklarının ihlâl edilmesi, YPG/SDG saflarında gençlere zorunlu hizmet verdirilmesi, YPG/SDG'nin kendisine karşı gelen herkesi IŞİD'e

üye olma bahanesi ile tutuklaması gibi faktörler yer almaktadır.

Bu nedenle YPG/SDG'nin; Rusya ve ABD'nin aşiretleri seferber etme planına karşı Fırat'ın doğusundaki Arap oluşumlarla yakınlaşmak amacıyla son dönemlerde aşiret-





lerin önde gelen isimleri ile iletişimlerini güçlendirmeye çalışmaktadır. YPG/SDG'nin Arap aşiretleriyle yaptığı görüşmeler, geçtiğimiz mart ayının sonunda Pentagon tarafından yayınlanan rapordan sonra gerçekleşmiştir. Rapor, Arap aşiret oluşumlarının YPG/SDG'nin askerî ve sivil kararma organlarından ayrılmasını, Fırat'ın doğusundaki Arap oluşumlarının çoğunun YPG/SDG ile ilgili olumsuz düşüncelere sahip olduğunu ve YPG/SDG'nin Araplardan oluşan tüm yetki ve kararma organlarını tekeline aldığı gündeme getirmiştir.

Kürt partileri arasında müzakerelerin yapıldığına dair haberlerin çıkması bölgedeki Arap aşiretleri endişelendirmeye başlamıştır. Zira ABD tarafından desteklenen bu müzakereler, Suriyeli Kürt partileri

arasında bir uzlaşmaya varılmasını hedeflemekte ve Arap aşiretlerinin bölgede güç-etki kaybetmesine yol açma riski barındırmaktadır.

“

**IŞİD'in askerî anlamda tasfiye edilmesi, YPG/SDG öncülüğündeki silahlı güçlerin sınırlandırılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu durum, bölgedeki iç-dış güvenlik işlerinin yönetimi hususunda Araplara daha büyük bir rol verilmesini gerektirmektedir.**

”

### **Bölgedeki Aşiretlere Yönelik Olası Çıkarımlar**

ABD, Fırat'ın doğusunda tamamen YPG kontrolünün yerine Arap aşi-

retlerine yönetimde daha fazla yetkiler verilerek, bu bölgelerde kalıcı istikrar sağlanabileceğini ve böylece IŞİD'in yeniden ortaya çıkmasının engelleneceğini düşünmektedir. Bu bağlamda, Washington, petrol kaynaklarının korunması ve bölgedeki İran destekli milis güçlere karşı mücadele konularını kendi kontrolüne almakla birlikte YPG/SDG'den bağımsız bir Arap aşiret gücü oluşturmayı da amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra ABD, YPG/SDG yönetiminde Araplar ve Kürtler arasında gerçek bir denge kurmayı hedeflemektedir. İkinci olarak, el-Cezire bölgesindeki Arap aşiretlerinin farklı dış güçler ile ilişkisi bulunmaktadır. Bu aşiretlerin bazıları YPG/SDG'nin son dönemlerde Rusya'nın arabuluculuğu ile rejimle yakınlaşmaya çalışmasını olumlu karşılamamaktadır. Üçüncü olarak, IŞİD'in askerî anlamda tasfiye edilmesi, YPG/SDG öncülüğündeki silahlı güçlerin sınırlandırılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu durum, bölgedeki iç-dış güvenlik işlerinin yönetimi hususunda Araplara daha büyük bir rol verilmesini gerektirmektedir.

Son olarak, Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu, Suriye Aşiret ve Kabileler Meclisi ile Bağımsız Suriye Kürtleri Derneği'ni bünyesine dahil etmeye çalışmıştır. Sonuç itibarıyla, Fırat'ın doğusundaki Arap aşiretleri ile YPG/SDG arasında son dönemde belirgin olan anlaşmazlıklardan sonra bölgesel/ küresel aktörlerin mevcut anlaşmazlıklardan yararlanmaya ve bölgedeki aşiretler üzerinden Suriye'nin doğusundaki gelişmeleri etkilemeye çalıştıkları söylenebilir. ■